

Sygn. akt III USK 458/21

POSTANOWIENIE

Dnia 9 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania M. G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

o wypłatę emerytury,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 9 czerwca 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 16 marca 2021 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża odwołującego się kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 28 stycznia 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. (organ rentowy) przeliczył emeryturę M. G. (wnioskodawca) począwszy od 1 stycznia 2020 r. Wysokość emerytura obliczona została na kwotę 1.820,85 zł. Jednocześnie, tą samą decyzją, organ rentowy zawiesił wypłatę emerytury z uwagi na zbieg z emeryturą z Wojskowego Biura Emerytalnego (WBE).

Wnioskodawca zaskarżył powyższą decyzję wskazując, że zgodnie z treścią przepisów art. 95 ust. 1 i ust. 2. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna) ubezpieczonemu przysługuje prawo do wypłaty obu świadczeń emerytalnych, to jest emerytury przyznanej na podstawie

ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 586 ze zm., dalej jako ustawa o emeryturach wojskowych) oraz emerytury przyznanej na podstawie ustawy emerytalnej.

Wyrokiem z S. z 24 września 2020 r., VI U (...) Sąd Okręgowy w S. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do wypłaty emerytury z powszechnego systemu emerytalnego (równolegle do wypłaty emerytury wojskowej) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca urodził się w dniu 5 września 1948 r. Od 4 października 1968 r. do 30 kwietnia 1998 r. pełnił zawodową służbę wojskową. W dniu zwolnienia z zawodowej służby wojskowej wnioskodawca posiadał 29 lat 6 miesięcy i 27 dni wysługi, będącej podstawą wysokości uposażenia według stopnia wojskowego. Decyzją z 14 lipca 1998 r., na podstawie przepisów ustawy emeryturach wojskowych przyznano wnioskodawcy emeryturę wojskową, poczynawszy od 1 maja 1998 roku. Do obliczenia podstawy wymiaru świadczenia, którą WBE wyliczyło według stawek obowiązujących 1 maja 1998 r. na kwotę 1.931,20 zł przyjęto: uposażenie za stopień wojskowy (starszy chorąży sztabowy marynarki – po 29 latach wysługi wojskowej) w wysokości 645 zł; uposażenie za stanowisko służbowe według grupy U (24) w wysokości 720 zł; oraz kwotę dodatków o charakterze stałym i miesięczną równowartość nagrody rocznej lub premii, którą stanowiło 41,48% uposażenia zasadniczego, czyli 566,20 zł. Procentowy wymiar emerytury wnioskodawcy z tytułu 29 lat wysługi wyniósł 77,70%, ale przy zachowaniu zasady nieprzekraczania 75% podstawy wymiaru ustalono go na 75%. Po potrąceniu zaliczki na poczet podatku dochodowego wysokość świadczenia wyliczona została na kwotę 1.201,25 zł miesięcznie.

Dalej Sąd Okręgowy ustalił, że od 1 marca 1999 r. wnioskodawca podjął zatrudnienie na Akademii (...) w S. w wymiarze 1/2 etatu, na stanowisku konserwatora, a następnie starszego konserwatora. W dniu 5 września 2019 r. wnioskodawca złożył w organie rentowym wniosek o emeryturę z ubezpieczenia powszechnego. W treści wniosku wnioskodawca wskazał, że otrzymuje świadczenie z WBE. Decyzją z 24 września 2019 r. organ rentowy przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury zaliczkowej od 1 września 2019 r. Organ

rentowy do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjął przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 lat kalendarzowych, czyli od 2000 do 2009 r. oraz wskaźnik wysokości podstawy wymiaru w wysokości 81.88%. Do ustalenia wysokości emerytury organ rentowy uwzględnił wyłącznie okresy przypadające po zakończeniu służby wojskowej wnioskodawcy, które nie były uwzględnione w wysokości emerytury wojskowej, rozpoczynające się od 1 marca 1999 r., czyli: okresy składkowe w wymiarze 19 lat 5 miesięcy i 16 dni oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 1 roku i 18 dni. Wypłata świadczenia została zawieszona z uwagi na fakt, że wnioskodawca kontynuował zatrudnienie i pobierał emeryturę wojskową z WBE. Z dniem 16 grudnia 2019 r. ustał stosunek pracy wnioskodawcy z Akademią (...) w S. (rozwiązanie umowy za porozumieniem stron). W związku z zakończeniem wykonywania pracy, w dniu 2 stycznia 2020 r. wnioskodawca wystąpił do organu rentowego z wnioskiem o przeliczenie emerytury powszechnej, w wyniku czego organ rentowy wydał zaskarżoną w sprawie decyzję.

Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca, choć zalicza się do żołnierzy, którzy rozpoczęli służbę wojskową przed 1 stycznia 1999 r. ma prawo do pobierania dwóch emerytur: jednej – z systemu zaopatrzenia żołnierzy zawodowych i drugiej – z systemu powszechnego. Pierwszą z emerytur nabył bowiem od początku w wysokości maksymalnej (77,77% ograniczone do 75%), co spowodowało, że wypracowany po zakończeniu służby wojskowej, ponad 20-letni okres pracy „cywilny”, nie miał, (bo nie mógł mieć z uwagi na ograniczenie z art. 18 ust. 2 ustawy o emeryturach wojskowych) wpływu na jej wysokość. Z kolei „cywilny” okres zatrudnienia stanowił podstawę do nabycia prawa do emerytury z powszechnego systemu ubezpieczeniowego od 1 września 2019 r. (w marcu 1999 r. wnioskodawca podjął zatrudnienie na Akademii (...) w S., gdzie pracował aż do 16 grudnia 2019 r.).

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniósł organ rentowy, zaskarżając go w całości. Wyrokiem z 16 marca 2021 r., III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny, odwołując się do bogatego orzecznictwa w analogicznych sprawach uznał, że prawo do otrzymywania jednego świadczenia z ubezpieczenia

społecznego jest trwale usankcjonowane. Zarówno art. 95 ustawy emerytalnej, jak i analogiczny art. 7 ustawy o emeryturach wojskowych wskazują, że ubezpieczony uprawniony do emerytury z powszechnego systemu zabezpieczenia społecznego nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia, i odwrotnie. Skoro zaś wysokość przyznanej wnioskodawcy emerytury mundurowej okazała się wyższa od emerytury z powszechnego systemu emerytalnego, to prawidłowo organ rentowy zawiesił wypłatę przyznanej wnioskodawcy emerytury powszechnej.

Wnioskodawca zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na przesłance potrzeby wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, a mianowicie art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a albo art. 18e ustawy o emeryturach wojskowych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wnioskodawcy organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania. Kwestia zbiegu świadczeń z wojskowego i powszechnego systemu zabezpieczenia społecznego została rozstrzygnięta w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 (OSNP 2022 nr 6, poz. 58). Zgodnie z przyjętym tam stanowiskiem ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 7 ustawy o emeryturach wojskowych). W tych okolicznościach przyjęta przez Sąd Apelacyjny wykładnia

oraz rozstrzygnięcie są prawidłowe, a rozbieżności w orzecznictwie Sądów Apelacyjnych i samego Sądu Najwyższego zostały już rozstrzygnięte.

Podjmując uchwałę III UZP 7/21, Sąd Najwyższy uwzględnił, że w dotychczasowym orzecznictwie tego Sądu dotyczącym wykładni art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, a w szczególności użytego w tym przepisie zwrotu: „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy ...” (zaopatrzeniowej), ujawniała się rozbieżność. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (OSNP 2019 nr 9, poz. 114) przyjęto, że użyte w 95 ust. 2 ustawy emerytalnej sformułowanie „emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych” oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur „wypracowanych” niezależnie od siebie. Zatem o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego. Jednakże we wcześniejszym orzecznictwie zajmowano jednak odmienne stanowisko. W uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2010 r., II UZP 10/09 (OSNP 2010 nr 17-18, poz. 215) oraz w wyrokach: z dnia 8 maja 2012 r., II UK 237/11 (OSNP 2013 nr 7-8, poz. 91) oraz z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13 (LEX nr 1394110), stwierdzono bowiem, że zasada pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w tej ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie zaopatrzeniowej. Świadczeniobiorca, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., uprawniony do renty wojskowej i pobierający to świadczenie, nie może więc jednocześnie pobierać świadczenia powszechnego, mimo że spełnił warunki do jego nabycia i prawo to zostało mu przyznane. Podobna rozbieżność na tle

wykładni art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej ujawniła się także w orzeczeniach Sądów powszechnych.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w polskim prawie zabezpieczenia społecznego obowiązuje zasada prawa do jednego świadczenia z tytułu tego samego ryzyka ubezpieczeniowego, zwana też zasadą niekumulacji świadczeń. W systemie powszechnym zasada ta znajduje potwierdzenie w regulacji art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej, który stanowi, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego, a także w art. 95 ust. 2 *in principio* tej ustawy, zgodnie z którym przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, to jest żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej. Analogiczne regulacje zawarte są w art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz art. 7 ustawy zaopatrzeniowej. Podobną regulację zawiera także art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Również szczególne ustawy dotyczące sędziów i prokuratorów, to jest ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze regulują w podobny sposób przypadki zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do emerytury powszechnej. Opisane wyżej przypadki potwierdzają zatem zasadę niekumulacji świadczeń przysługujących na wypadek spełnienia się ryzyka „starości” w ramach różnych systemów, zarówno ubezpieczenia społecznego, jak i zaopatrzenia. Zasada ta doznaje jednak ustanowionych ustawowo wyjątków (art. 33 ust. 2a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników; art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych). Wyjątku takiego nie ustanowiono jednak dla zbiegu emerytur wojskowej i powszechnej, ponieważ – jak przyjęto w uchwale

III UZP 7/21 - systemowa wykładnia użytego w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zwrotu „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej) ...” daje podstawę do przyjęcia, że ów wyjątek należy interpretować nie tylko przedmiotowo, to znaczy wyłącznie przez pryzmat zasad obliczania emerytury wojskowej wynikających z art. 15a albo 18e ustawy zaopatrzeniowej, ale także podmiotowo, co oznacza konieczność wzięcia pod uwagę adresatów tych przepisów. To dla nich ustawodawca wprowadził bowiem (na przyszłość) możliwość równoczesnego pobierania emerytury wojskowej i emerytury powszechnej, odbierając im równocześnie prawo do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia stażu „cywilnego” i pozostawiając jednak taką samą możliwość (prawo wyboru) także dla żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r., po spełnieniu (poczynając od dnia 1 stycznia 2025 r.) przesłanek określonych w art. 18 i ustawy zaopatrzeniowej.

Mając na względzie przywołaną wyżej skrótowo argumentację zawartą w uzasadnieniu uchwały III UZP 7/21 nie zachodzą podstawy dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych została już rozstrzygnięta w sposób odpowiadający wykładni i zastosowaniu przepisów prawa – powołanych w podstawach skargi kasacyjnej – przyjętej przez Sąd drugiej instancji w zaskarżonym wyroku. Kierując się tymi motywami, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.